

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ЕКОЛОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет магістерської підготовки
Кафедра екологічного права і контролю

Магістерська кваліфікаційна робота

на тему: «Імплементация стандартів ЄС у сфері охорони атмосферного повітря в екологічне законодавство України»

Виконала студентка групи МЕК-19
Спеціальності 101 «Екологія»

Чернова Катерина Олексіївна

Керівник к.геогр.н., доц.
Владимирова Олена Геннадіївна

Рецензент к.геогр.н., доц.
Бунякова Юлія Ярославна

Одеса 2020

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ЕКОЛОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Інститут, факультет магістерської підготовки
 Кафедра екологічного права і контролю
 Рівень вищої освіти магістр
 (шифр і назва)
 Спеціальність 101 «Екологія»
 спеціалізація «Екологічний контроль та аудит»
 (шифр і назва)

ЗАТВЕРДЖУЮ

В.о. завідувача кафедрою
О.Г.Владимирова
к.геогр.н., доц.

“ 23 ” жовтня 2020 року

З А В Д А Н Н Я
НА МАГІСТЕРСЬКУ КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ СТУДЕНТУ

Черновій Катерині Олексіївні

(прізвище, ім'я, по батькові)

1. Тема роботи «Імплементация стандартів ЄС у сфері охорони атмосферного повітря в екологічне законодавство України»
2. Керівник роботи Владимирова Олена Геннадіївна, к.геогр.н., доц.
 (прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)
 затверджені наказом вищого навчального закладу від “16” жовтня 2020 року № 194 «С»
3. Строк подання студентом роботи 1.12.2020 р.
4. Вихідні дані до роботи джерела наукової, методичної та нормативно-правової інформації за темою роботи
5. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити)
 - 1 Історичний шлях процесу наближення законодавства України до права Європейського Союзу у сфері охорони навколишнього середовища
 - 2 Стратегія правового наближення національного законодавства до права ЄС у сфері охорони довкілля
 - 3 Поточний стан імплементації директив ЄС у сфері охорони атмосферного повітря
 - 4 Застосування принципів НДТМ в ЄС
 Висновки _____
6. Перелік графічного матеріалу (з точним зазначенням обов'язкових креслень) _____
7. Дата видачі завдання 23.10.2020 р.

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів роботи	Термін виконання етапів роботи	Оцінка виконання етапу	
			у %	за 4-х бальною шкалою
1	Написання 1-го розділу магістерської роботи	26.10.20 - 2.11.20	95	відмінно
2	Написання 2-го розділу магістерської роботи	3.11.20 – 16.11.20	95	відмінно
3	Рубіжна атестація	16.11.20	95	відмінно
4	Написання 3-го і 4-го розділу магістерської роботи	17.11.20 - 27.11.20	95	відмінно
6	Формулювання висновків магістерської роботи. Оформлення магістерської роботи	28.11.20 30.11.20	95	відмінно
7	Перевірка магістерської роботи науковим керівником, надання відгуку	1.12.20- 5.12.20		
8	Перевірка на антиплагіат	06.12.20-		
9	Перевірка магістерської роботи зав. кафедрою	07.12.20- 10.12.20		
10	Отримання рецензії	10.12.20- 14.12.20		
11	Попередній захист магістерської роботи на кафедрі	15.12.20- 16.12.20		
12	Надання магістерської роботи до деканату	16.12.20		
	Інтегральна оцінка виконання етапів календарного плану (як середня по етапам)		95	відмінно

Студент

_____ **Чернова К. О.**
(підпис) (прізвище та ініціали)

Керівник роботи

_____ **Владимирова О.Г.**
(підпис) (прізвище та ініціали)

АНОТАЦІЯ

«Імплементация стандартів ЄС у сфері охорони атмосферного повітря в екологічне законодавство України»

Чернова Катерина Олексіївна

Одна з найголовніших екологічних проблем сьогодення – шкідливі викиди у атмосферне повітря. Щодня з цим стикаються мешканці мегаполісів та промислових населених пунктів.

Рішення проблеми охорони атмосферного повітря від забруднення в значній мірі залежить від характеру внутрішньої і зовнішньої політики держави і турботи про добробут і особливо здоров'я своїх громадян.

Сьогодні реалізація державної екологічної політики органічно пов'язане з розвитком України в напрямку європейської інтеграції.

Магістерська робота присвячена аналізу процесу наближення національного екологічного законодавства до вимог Директив ЄС в галузі охорони атмосферного повітря.

Ключові слова: забруднення атмосферного повітря; Директиви ЄС щодо охорони атмосферного повітря; імплементация європейських вимог щодо якості атмосферного повітря в українське законодавство.

ANNOTATION

«Implementation of EU standards in the field of air protection in environmental legislation of Ukraine»

Chernova Kateryna Oleksiivna

One of the main environmental problems today is harmful emissions into the atmosphere. Residents of mega cities and industrial settlements face this every day.

The solution to the problem of protecting the air from pollution largely depends on the nature of domestic and foreign policy of the state and concern for the welfare and especially the health of its citizens.

Today, the implementation of state environmental policy is organically linked to the development of Ukraine in the direction of European integration.

The masters thesis is devoted to the analysis of the process of approximation of national environmental legislation to the requirements of the EU directives in the field of air protection.

Key words: air pollution; EU directives on air protection; implementation of European requirements for air quality in Ukrainian legislation.

ЗМІСТ

ПЕРЕЛІК АБРЕВІАТУРИ І СКОРОЧЕНЬ	7
ВСТУП	8
1 ІСТОРИЧНИЙ ШЛЯХ ПРОЦЕСУ НАБЛИЖЕННЯ ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ ДО ПРАВА ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ У СФЕРІ ОХОРОНИ НАВКОЛИШНЬОГО СЕРЕДОВИЩА	9
1.1 Вимоги Угоди про асоціацію у сфері охорони навколишнього середовища	11
1.2 Правові підстави процесу апроксимації у сфері охорони навколишнього середовища	13
1.3 Стратегічні цілі.....	19
2 СТРАТЕГІЯ ПРАВОВОГО НАБЛИЖЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОГО ЗАКОНОДАВСТВА ДО ПРАВА ЄС У СФЕРІ ОХОРОНИ ДОВКІЛЛЯ	Ошибка! Закладка не определена.
2.1 Сектор «Якість атмосферного повітря».....	Ошибка! Закладка не определена.
2.2 Сектор «Промислове забруднення та техногенні загрози»	Ошибка! Закладка не определена.
3 ПОТОЧНИЙ СТАН ІМПЛЕМЕНТАЦІЇ ДИРЕКТИВ ЄС У СФЕРІ ОХОРОНИ АТМОСФЕРНОГО ПОВІТРЯ	Ошибка! Закладка не определена.
3.1 Сектор «Якість атмосферного повітря».....	Ошибка! Закладка не определена.
3.1.1 Порядок здійснення державного моніторингу в галузі охорони атмосферного повітря.....	Ошибка! Закладка не определена.
3.2 Сектор «Промислове забруднення та техногенні загрози»	Ошибка! Закладка не определена.
3.2.1 Законопроект «Про запобігання, зменшення та контроль промислового забруднення»...	Ошибка! Закладка не определена.

3.2.2 Щодо альтернативного Законопроекту «Про запобігання, зменшення та контроль промислового забруднення»**Ошибка!**

Закладка не определена.

4 ЗАСТОСУВАННЯ ПРИНЦИПІВ НДТМ В ЄС **Ошибка! Закладка не определена.**

4.1 Основні положення Директиви IED..... **Ошибка! Закладка не определена.**

4.2 Довідники НДТ.....**Ошибка! Закладка не определена.**

ВИСНОВКИ..... 22

ПЕРЕЛІК ПОСИЛАНЬ..... 26

ПЕРЕЛІК АБРЕВІАТУРИ І СКОРОЧЕНЬ

ЄС	– Європейський союз;
BAT-AEL	– Рівні емісій, відповідні найкращим доступним технологіям (BAT-AEL: Emission Levels Associated with the Best Available Techniques);
BREF	– Довідковий документ по НДТ (BAT Reference Document);
IRIS	– Інформаційна система звітування про промислові викиди (Industrial emissions Reporting Information System);
ДАЗВ	– Державне агентство України з управління зоною відчуження;
Директива IED	– Директива про промислові емісії (Industrial Emissions Directive, 2010/75/EU);
Директива IPPC	– Директива 96/61/ЄС «Про комплексний контроль і запобігання забрудненню» (Integrated Pollution Prevention and Control);
ДСНС	– Державна служба з надзвичайних ситуацій;
ЗВТ	– зони вільної торгівлі;
КМУ	– Кабінет міністрів України ⁴
Міндовкілля	– Міністерство захисту довкілля та природних ресурсів України;
МОЗ	– Міністерство охорони здоров'я України;
НДТ	– Найкращі доступні технології;
НДТМ	– Найкращі з доступних технологій і методів управління;
НУО	– Неурядові організації;
ОВД	– оцінка впливу на довкілля;
ТРГ	– Технічна робоча група;
УПС	– Угода про партнерство і співробітництво між Україною і Європейськими Співтовариствами.

ВСТУП

Атмосферне повітря є необхідним біологічним і фізичним умовами існування людини і джерелом життя на Землі. За останнє сторіччя значно зріс негативний антропогенний вплив на атмосферне повітря. Масштаби його забруднення відходами виробництва набули загрозового характеру для здоров'я людини, озонового шару, погоди і клімату нашої планети.

За даними Інституту оцінки та вимірювання показників здоров'я (Institute for Health Metrics and Evaluation) на глобальному рівні сучасне забруднення навколишнього природного середовища спричиняє близько 16% передчасних смертей щороку. Це в 15 разів перевищує кількість смертей у війнах та збройних конфліктах. Забруднення атмосферного повітря у 2016 році призвело в Україні до понад 58 тис. смертей. У вимірі смертності на 100 тис населення наша держава посідає перше місце у світі за цим показником (120-140 смертей).

Рішення проблеми охорони атмосферного повітря від забруднення в значній мірі залежить від характеру внутрішньої і зовнішньої політики держави і турботи про добробут і особливо здоров'я своїх громадян.

Сьогодні реалізація державної екологічної політики органічно пов'язане з розвитком України в напрямку європейської інтеграції.

Вагомим поштовхом до активізації наближення національного природоохоронного законодавства до європейських стандартів стало підписання Україною Угоди про асоціацію з ЄС, в якій екологічна сфера є однією з найбільш пріоритетних. Адже рівень прагнень ЄС у його відносинах з країнами-партнерами залежить від ступеня, в якій вони виконують пріоритетні еколого-правові завдання для наближення їх до Європейського Союзу.

Магістерська робота присвячена аналізу процесу наближення національного екологічного законодавства до вимог Директив ЄС в галузі охорони атмосферного повітря.

1 ІСТОРИЧНИЙ ШЛЯХ ПРОЦЕСУ НАБЛИЖЕННЯ ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ ДО ПРАВА ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ У СФЕРІ ОХОРОНИ НАВКОЛИШНЬОГО СЕРЕДОВИЩА

Європейський Союз та Україна активно розвивають двосторонні відносини з моменту здобуття Україною незалежності у 1991 році.

Угодою про партнерство і співробітництво між Україною і Європейськими Співтовариствами та їх державами-членами від 14 червня 1994 року (далі – УПС) започатковано партнерство між Україною та Європейськими Співтовариствами та їх державами-членами.

Україна взяла на себе зобов'язання щодо поступового приведення національного законодавства до законодавства ЄС у 16 пріоритетних сферах, у тому числі й у сфері «навколишнє середовище» (ст. 51 УПС) та розвивають і зміцнюють співробітництво у сфері охорони навколишнього середовища, зокрема шляхом удосконалення законодавства в напрямку стандартів Співтовариства (ст.63 УПС) [1].

У лютому 2005 року на основі УПС в рамках Європейської політики сусідства було прийнято План дій «України – ЄС», Європейська політика сусідства [2].

У цьому Плані в окремому розділі висвітлені питання охорони навколишнього середовища та запропоновані такі групи заходів:

- запобігання погіршенню стану навколишнього середовища, захист здоров'я людей, досягнення раціонального використання природних ресурсів;

- забезпечення умов щодо якісного управління у сфері навколишнього середовища у тому числі: забезпечення стратегічного планування, процедур виконання Орхуської конвенції, процедур для проведення оцінки впливу на довкілля (у тому числі у транскордонному контексті);

- розширення співробітництва у сфері навколишнього середовища, а саме участь у діяльності: Європейського агентства з охорони довкілля; Робочій групі Дунай – Чорне море; Робочої групи Україна – ЄС з питань зміни клімату.

План дій установив комплексний перелік пріоритетів та визначив, що особливу увагу варто приділити поступовому наближенню законодавства, норм і стандартів України до законодавства, норм і стандартів ЄС. План дій був розрахований на період у три роки.

На заміну Плану дій Україна – ЄС у березні 2007 року було розпочато переговори щодо укладення нової угоди на заміну УПС, а саме Угоди про асоціацію між Україною та ЄС [3].

23 листопада 2009 року набрав чинності Порядок денний асоціації Україна – ЄС для сприяння імплементації Угоди про асоціацію [4].

Порядок денний асоціації передбачав співпрацю України та ЄС щодо підготовки до імплементації актів спільних досягнень ЄС, що зазначені у додатках до Угоди про асоціацію .

21 березня 2014 року в м. Брюсселі (Бельгія) Угоду про асоціацію між Україною з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони вчинено у частині політичних положень (преамбула, стаття 1, розділи I, II, VII), а 27 червня 2014 року у частині торговельно-економічних і галузевих положень (розділи III, IV, V, VI).

Законом України від 16 вересня 2014 року № 1678-VII ратифіковано Угоду про асоціацію [5].

Поступове наближення законодавства України до права та політики ЄС у сфері охорони довкілля передбачено ст 363 Угоди про асоціацію, яке здійснюється за Додатком XXX цієї Угоди.

Імплементація окремих спільних досягнень ЄС передбачено також іншими угодами між Україною та ЄС про розвиток співробітництва у сфері охорони довкілля. Наприклад, за Протоколом про приєднання України до

Договору про заснування Енергетичного Співтовариства [6] визначений графік імплементації близько 15 сумісних досягнень, в тому числі у сфері охорони довкілля. Цей графік безпосередньо враховано Угодою про асоціацію Україна - ЄС.

Таким чином, процес наближення законодавства України до джерел права ЄС в сфері охорони навколишнього середовища є етапом подальшої гармонізації законодавства України з правом ЄС, що почався в 1998 року.

Процес гармонізації проходить за визначеними в УПС секторами.

1.1 Вимоги Угоди про асоціацію у сфері охорони навколишнього середовища

Сферу охорони навколишнього середовища в Угоді про асоціацію названо однією з пріоритетних. Так за ст.360 Угоди про асоціацію передбачено, що «Сторони розвиватимуть і зміцнюватимуть співпрацю з питань охорони навколишнього природного середовища й таким чином сприятимуть реалізації довгострокових цілей сталого розвитку і зеленої економіки. Співробітництво здійснюватиметься з урахуванням інтересів Сторін на основі рівності та взаємної вигоди, а також беручи до уваги взаємозалежність, яка існує між Сторонами у сфері охорони навколишнього природного середовища, та багатосторонні угоди у цій сфері» [5].

Зокрема, до ст.. 362 Угоди Сторони:

- обмінюватимуться інформацією та досвідом;
- здійснюватимуть спільну дослідницьку діяльність і надаватимуть одна одній інформацію про екологічно чисті технології;
- плануватимуть подолання наслідків стихійних лих та інших надзвичайних ситуацій;
- здійснюватимуть спільну діяльність на регіональному та міжнародному рівнях, у тому числі згідно з багатосторонніми угодами у

сфері охорони довкілля, що ратифіковані Сторонами та особливу увагу приділятимуть питанням, що мають транскордонний характер.

Співробітництво у сфері охорони довкілля передбачає такі цілі:

- розвиток всеосяжної стратегії у сфері навколишнього середовища, яка передбачає інституційні реформи задля впровадження і виконання природоохоронного законодавства;
- чіткий розподіл повноважень природоохоронних органів різних рівнях – національному, регіональному та муніципальному;
- чіткі процедури прийняття рішень і їх виконання;
- сприяння розвитку галузевих стратегій щодо поліпшення якості природних ресурсів, управління водними ресурсами, включаючи морське середовище, управління відходами;
- сприяння інтеграції природоохоронної політики в інші сфери політики держави.

В Угоді чітко окреслено терміни й основні етапи імплементації, адміністративну відповідальність, а також фінансові стратегії залучення інвестицій в інфраструктуру і технології; розвиток та імплементацію політики з питань зміни клімату.

Угодою про асоціацію (ст.361;363) передбачено поступове наближення національного законодавства до законодавства ЄС у сфері довкілля задля збереження, захисту, поліпшення і відтворення якості довкілля, захисту здоров'я населення, оптимального використання природних ресурсів, а також заохочення заходів на міжнародному рівні, які спрямовані на вирішування регіональних і глобальних проблем довкілля.

Наближення законодавства України до права ЄС у сфері охорони довкілля здійснюватиметься відповідно до Додатка ХХХ до Глави 6 «Навколишнє середовище».

Додаток ХХХ включає 29 джерел права ЄС у 8 секторах, а також в ньому визначено вимоги до імплементації окремих положень директив і

регламентів з відповідними часовими межами. Цей Додаток охоплює такі сектори [5]:

- управління довкіллям та інтеграція екологічної політики у інші галузеві політики;
- якість води та управління водними ресурсами, включаючи морське середовище;
- якість атмосферного повітря;
- зміна клімату та захист озонового шару;
- охорона природи;
- промислове забруднення та техногенні загрози;
- управління відходами та ресурсами;
- генетично модифіковані організми.

Поступова апроксимація законодавства України до права ЄС у сфері охорони довкілля має здійснюватися протягом 2-10 років, починаючи з 1 листопада 2014 року. Вивченням прогресу у ході апроксимації будуть підкомітети, які створюватимуться Радою та Комітетом (ст.466 Угоди).

1.2 Правові підстави процесу апроксимації у сфері охорони навколишнього середовища

Правові підстави та вимоги до процесу наближення законодавства України до права ЄС визначено міжнародно-правовими нормами двостороннього співробітництва України з ЄС та нормами національного законодавства (табл.1.1).

Верховною Радою України, Президентом України, Кабінетом Міністрів України та іншими органами виконавчої влади на підставі цих документів було прийнято чимало нормативно-правових актів національного законодавства, якими встановлено порядок процесу адоптації законодавства України до права ЄС у різних секторах. Так, основні положення

зовнішньополітичної стратегії щодо інтеграції України в правовий простір ЄС визначено Стратегії інтеграції України до Європейського Союзу, затвердженою Указом Президента України від 11.06.1998 № 615/98.

Таблиця 1.1 – Правові підстави апроксимації законодавства України до права ЄС

№п/п	Назва	Дата прийняття
1.	Угода про партнерство і співробітництво між Україною і Європейськими Співтовариствами та їх державами-членами	ратифіковано Законом України 237/94-ВР від 10.11.94
2.	Про затвердження Стратегії інтеграції України до Європейського Союзу	Указ Президента України від 11.06.1998, N 615/98
3.	Програма інтеграції України до Європейського Союзу	схвалено Указом Президента України від 14.09.2000 № 1072
4.	План дій щодо реалізації пріоритетних положень Програми інтеграції України до Європейського Союзу та	постанови КМУ, 2001-2004 рр.
5.	План роботи з адаптації законодавства до законодавства Європейського Союзу	розпорядження КМУ від 4.03.2004 р. №111-р
6.	План дій Україна – Європейський Союз	схвалено КМУ 12.02.2005 р. схвалено Радою з питань співробітництва між Україною і Європейським Союзом: 21.02.2005 р.
7.	Порядок денний асоціації Україна – Європейський Союз для підготовки та сприяння імплементації Угоди про асоціацію	23 листопада 2009, ВР
8.	Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони	ратифіковано Законом № 1678-VII від 16.09.2014

Верховною Радою України, Президентом України, Кабінетом Міністрів України та іншими органами виконавчої влади на підставі цих документів

було прийнято чимало нормативно-правових актів національного законодавства, якими встановлено порядок процесу адоптації законодавства України до права ЄС у різних секторах. Так, основні положення зовнішньополітичної стратегії щодо інтеграції України в правовий простір ЄС визначено Стратегії інтеграції України до Європейського Союзу, затвердженою Указом Президента України від 11.06.1998 № 615/98.

На основі виконання УПС виділено такі етапи правової адаптації:

- імплементація Угоди про співробітництво;
- укладання галузевих угод;
- приведення у відповідність законодавства України із стандартами ЄС;
- створення механізму приведення проектів законодавчих актів

України у відповідність із нормами права ЄС.

Програма інтеграції України до ЄС, що схвалена Указом Президента України від 14.09.2000 № 1072 включає заходи щодо адаптації законодавства України у кожному секторі конкретизовано, а Кабінет Міністрів України щорічно затверджував План дій щодо реалізації положень Програми.

З лютого 1999 р. запроваджена єдина система планування, координації та контролю нормотворчої діяльності. Так, КМУ схвалив Концепцію адаптації законодавства України до законодавства ЄС [8], що лягла в основу Закону України «Про Загальнодержавну програму адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу» від 18 березня 2004 року [9].

У Загальнодержавної програми процес адаптації законодавства складається з кількох етапів у певної послідовності.

Згідно із Загальнодержавною програмою органом, що координує роботу з її виконання та забезпечує реалізацію політики у сфері адаптації законодавства, є уповноважений центральний орган виконавчої влади у сфері адаптації. Указом Президента «Питання організації виконання Закону України “Про Загальнодержавну програму адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу” від 21.08.2004 № 965 виконання

функцій уповноваженого органу виконавчої влади у сфері адаптації законодавства покладено на Мін'юст.

З метою забезпечення виконання Загальнодержавної програми утворено Координаційну раду з адаптації законодавства України до законодавства ЄС [10].

Міністерством екології та природних ресурсів України в квітні 2012 р. відповідно до розпорядження КМУ «Про затвердження плану заходів щодо виконання у 2012 році Загальнодержавної програми адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу» [11] затверджено План заходів Мінприроди щодо виконання Загальнодержавної програми адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу у 2012 році [12].

У серпні 2011 р. КМУ затверджує План заходів щодо виконання зобов'язань у рамках Договору про заснування Енергетичного Співтовариства [13]. Цей План передбачав таке:

- привести у відповідність нормативно-правову базу з питань оцінки впливу деяких державних і приватних проектів на навколишнє середовище із вимогами Директиви 85/337/ до 1 січня 2013 року;

- відповідно до вимог Директиви 1999/32/ЄС розробити методологію та заходи щодо зменшення вмісту сірки у деяких видах рідкого палива до 1 січня 2012 р.;

- за вимогами Директиви 2001/80/ЄС розробити методологію та заходи щодо встановлення граничного рівня викидів деяких забруднювачів до атмосферного повітря великими спалювальними установками до 1 січня 2018р.;

- привести у відповідність із вимогами п. 2 ст.4 Директиви 79/409/ЄС нормативно-правову базу з питань охорони диких птахів до 1 січня 2015 р.

В грудні 2010 р. приймається Закон України «Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2020 року»[14].

У Стратегії визначені пріоритетні напрями у процесі наближення у екологічного законодавства України до права ЄС у цієї сфері:

- забезпечення наскрізності екологічної політики, її інтеграції до політик державного, галузевого, регіонального та місцевого розвитку;
- моніторинг і оцінка якості атмосферного повітря, в тому числі щодо загальнопоширених забруднюючих речовин, зонування території України, планів поліпшення якості атмосферного повітря в зонах і агломераціях; регулювання зменшення вмісту сірки у пальному;
- перегляд нормативів вмісту забруднюючих речовин у відпрацьованих газах під час виробництва певних категорій транспортних засобів в Україні;
- перегляд нормативів якості поверхневих вод централізованого водопостачання, очищення комунальних стоків, запобігання забрудненню внаслідок змиву нітратів із сільськогосподарських земель;
- здійснення контролю за поводженням із відходами, зокрема з використаними хімічними джерелами струму; відпрацьованою олією, електронним обладнанням, не придатними до використання транспортними засобами;
- впровадження інтегрованої дозвільної системи для стаціонарних джерел викидів ;
- ліцензування виробництва, застосування, імпорту й експорту небезпечних хімічних речовин, контроль за їх вмістом у продукції та безпечне видалення.

Розроблений та затверджений КМУ Національний план дій з охорони навколишнього природного середовища на 2011–2015 роки [15], передбачав чималу кількість заходів, спрямованих на виконання міжнародних зобов'язань та апроксимації законодавства України до вимог права ЄС.

Національний план дій містить заходи як загального характеру, так і заходи щодо адаптації законодавства України до вимог права ЄС та імплементацію їх окремих положень.

На Мінприроди покладено функції методичного керівництва і координування реалізації Стратегії та Національного плану дій загальнодержавному рівні, на рівні секторів (галузей) економіки, а також на місцевому рівні.

На основі підготовленого Мінприроди у 2011 році «Огляд стану гармонізації законодавства України з вимогами права ЄС» був затверджений Базовий план адаптації екологічного законодавства України до законодавства ЄС [16]

У 2012 році наказом Мінприроди [17] сформовано Робочу групу з адаптації законодавства України до законодавства ЄС, у складі якої створені міжвідомчі робочі групи за секторами (табл.1.2).

Таблиця 1.2 – Міжвідомчі робочі групи за секторами

№п/п	Міжвідомча робоча група:	Нормативний акт
1.	з охорони природи	Наказ Мінприроди № 321 від 16.10.2014
2.	з питань якості води та управління водними ресурсами	Наказ Мінприроди № 326 від 17.10.2014
3.	з питань поводження з генетично модифікованими організмами	Наказ № 327 від 17.10.2014
4.	у сфері управління відходами та ресурсами	Наказ Мінприроди № 385 від 01.12.2014
5.	з імплементації Директиви 2001/42/ЄС Європейського Парламенту та Ради від 27 червня 2001 року про оцінку впливу окремих планів і програм на навколишнє середовище	Наказ Мінприроди № 390 від 01.12.2014
6.	з імплементації Директиви 2011/92/ЄС про оцінку впливу окремих державних і приватних проектів на навколишнє середовище (кодифікація)	Наказ Мінприроди № 6-аг від 30.01.2015
7.	з питань імплементації положень Директиви 2008/50/ЄС від 21 травня 2008 року про якість атмосферного повітря та чистіше повітря для Європи та Директиви 2004/107/ЄС 15 грудня 2004 року про миш'як, кадмій, ртуть, нікель та поліциклічні ароматичні вуглеводні в атмосферному повітрі	Наказ Мінприроди № 9-аг від 05.02.2015

Заходи, передбачені Угодою про асоціацію між Україною та ЄС відповідальність за виконанням яких покладено на Мінприроди затверджені Наказом № 317 від 15.10.2014 [18].

Таким чином, на додаток до графіка апроксимації законодавства України до права ЄС визначено «власні» строки адаптації законодавства, зокрема у секторі охорони довкілля і накладає додаткові зобов'язання на Мінприроди.

За положеннями ст. 486 Угоди про асоціацію та Вербальної ноти Генерального секретаріату Ради Європейського Союзу від 30 вересня 2014 р., ст.363 та Додатком ХХХ до Угоди була закладена основа співробітництва у сфері охорони навколишнього середовища і застосовуватимуться Україною та ЄС, починаючи з 1 листопада 2014 року.

1.3 Стратегічні цілі

Євроінтеграція є загальною стратегічною метою України. Засобом досягнення цієї мети є створення та забезпечення функціонування ефективної поглибленої зони вільної торгівлі (ЗВТ). Однією зі складових і передумов функціонування ЗВТ у свою чергу є досягнення відповідності у сфері охорони навколишнього середовища.

Тому Україні необхідно успішно пройти і завершити процес наближення національного законодавства до права у цій сфері. Цей процес потребує стратегічного керівництва. А саме, необхідно сформулювати засади, у рамках яких визначити обмежений набір стратегічних цілей. Вони і формують основу Стратегії. Так, до основних засад було віднесено:

- якісний офіційний переклад джерел права ЄС з коментованим фаховим перекладом відповідних настановних керівництв і матеріалів. Це дозволяє створити основу для запровадження, де це необхідно, єдиної термінологічної бази й уніфікованого тлумачення термінів і понять;

- транспозиція законодавство України має забезпечувати мінімальні вимоги, передбачені відповідними джерелами права ЄС. Створити можливість запровадження експертної оцінки проектів нормативно-правових актів профільними інституціями ЄС (Європейською комісією) й щоб після отримання позитивної оцінки від ЄС такі проекти нормативно-правових актів принципово не переглядалися. Це позбавить необхідності повертатися до одних і тих самих нормативно-правових актів;

- максимально ефективно використовувати кошти донорської допомоги;

- приділяти особливу увагу підвищенню кваліфікації держслужбовців, працівників підприємств, установ, організацій, суб'єктів господарювання, органів місцевого самоврядування, а також просвіті громадськості щодо впровадження екологічної складової Угоди про Асоціацію;

- наближення має стати абсолютним пріоритетом порядку денного;

- потрібно забезпечити ефективну внутрішньовідомчу та міжвідомчу координація, Зокрема, Мінприроди який визначено відповідальним за напрям «Навколишнє середовище», повинно отримати повноваження щодо підзвітності їм інших органів та установ у частині виконання відповідних положень Угоди про асоціацію.

Додаток ХХХ до Угоди містить перелік конкретних зобов'язань і контрольні терміни їх імплементації, за виключенням положень Директиви 2010/75/ЄС про комплексне запобігання та контроль забруднень, де Додатком передбачено, що Рада асоціації встановлює відповідні контрольні терміни. В інших випадках контрольні терміни відповідають чинним міжнародним зобов'язанням між Сторонами. Оскільки Угоду про асоціацію розраховано принаймні на 10 років, то умовний поділ на періоди реалізації Стратегії здійснено на цей самий строк.

У Стратегії та Планах наближення до окремих джерел права ЄС зазначені такі періоди:

- короткостроковий (починається у 2014 році і триває 3 роки, тобто до 2017 року);
- середньостроковий (розпочинається у 2017 році і має тривати 3 роки до 2020 року);
- довгостроковий триватиме 4 роки (з 2020 по 2024 роки).

У короткостроковий період планувалося активна робота з нормативно-правової транспозиції джерел права ЄС і національного законодавства. Передбачалося також, що сектори «Управління довкіллям та інтеграція екологічної політики у інші галузеві політики» та «Генетично модифіковані організми» за цей період будуть імплементовані.

У середньостроковий період передбачалося як діяльність із транспозиції так і заходи з імплементатії.

В довгостроковому період переважатимуть заходи з імплементатії.

Слід відмітити, що розподіл на періоди та зазначені контрольні терміни не означають, що впродовж найближчих 10 років Україна здійснить наближення до сумісних досягнень ЄС у сфері охорони навколишнього середовища.

ВИСНОВКИ

За результатами проведеного в роботі аналізу можна зробити такі висновки:

1. Високий рівень промислового забруднення у світі змушує людство активно шукати економічно доцільні екологічні рішення щодо зменшення викидів шкідливих речовин у повітря;

2. Метою наближення національного законодавства є приведення його у відповідність до вимог права Європейського Союзу не тільки «на папері», а і у практику застосування. Це постійний процес, що відбувався і відбувається в «асоційованих» державах; державах, що є кандидатами на вступ до ЄС, та в державах-членах Європейського Союзу. Тому задля успішності процесу апроксимації, який має пройти Україна в рамках реалізації проекту «Додаткова підтримка Міністерства екології та природних ресурсів України у впровадженні Секторальної бюджетної підтримки» в 2015 р. була розроблена Національна стратегія наближення (апроксимації) законодавства України до права ЄС у сфері охорони довкілля. Стратегія концентрується на положення Глави 6 «Навколишнє середовище» і Додатку ХХХ до Угоди про асоціацію між Україною та ЄС, і має на меті забезпечити ефективне виконання Україною вимог Угоди;

3. Відповідно до загальноєвропейських підходів процес наближення проходить у такі три стадії: транспозиція, імплементація та забезпечення повного впровадження або технічна імплементація. При цьому транспозиція, це процес нормативно-правового приведення законодавства держави у відповідність до вимог права ЄС. Для України Додатком ХХХ до Угоди про асоціацію визначено конкретні терміни транспозиції для кожного з 29 джерел права ЄС. Як правило, вони становлять 2-3 роки з моменту набрання чинності Угоди про асоціацію. Імплементація передбачає практичне

впровадження вимог і стандартів ЄС – наявність інституційної, фінансової та інвестиційної складових. Здійснення імплементації відбувається після транспозиції. Імплементація потребує більших часових, фінансових і людських ресурсів. Тому на імплементацію Угодою про асоціацію відведено від 2-10 років, також терміни у деяких випадках можуть визначатиметися Радою асоціації залежно від оцінки досягнутого прогресу;

4. За Звітом про виконання Угоди про асоціацію між Україною та ЄС за 2019 рік прогрес виконання Угоди у секторі «Навколишнє середовище та цивільний захист» становить 28%. Основним результатом 2019 року треба визначити: прийняття законодавчих актів щодо поводження з озоноруйнівними речовинами, фторованими парниковими газами; щодо моніторингу, звітності та верифікації викидів парникових газів, спрямовані на виконання вимог Рамкової конвенції ООН про зміну клімату та Паризької угоди;

5. З метою імплементації положень Директиви 2008/50/ЄС про якість атмосферного повітря та чистіше повітря для Європи та Директиви 2004/107/ЄС щодо *As, Cd, Hg, Ni* та поліциклічних ароматичних вуглеводнів (ПАВ) у атмосферному повітрі Постановою КМУ в серпні 2018 р. затверджено «Порядок здійснення державного моніторингу в галузі охорони атмосферного повітря». Порядком впроваджується нова система моніторингу стану атмосферного повітря та базові елементи управління якістю повітря в державі. На теперішній час відбувається реформування системи моніторингу якості атмосферного повітря. Існуюча до сих пір система не дозволяє в повній мірі отримувати оперативну інформацію про рівень концентрації забруднюючих речовин в атмосферному повітрі та приймати рішення щодо вживання своєчасних заходів щодо захисту населення та довкілля від їх негативного впливу. Особливістю імплементації директив, які належать до сектору «Якість атмосферного повітря», є велика залежність імплементації положень директив від матеріального забезпечення цього процесу. Брак

відповідного обладнання та підготовлених фахівців також є серйозною перешкодою для результативного виконання вимог директив;

6. Рішенням Уряду у травні 2019 р. схвалено Концепцію реалізації державної політики у сфері промислового забруднення. В державі передбачається застосування інтегрованого підходу до запобігання та здійснення контролю за викидами у повітря, воду та ґрунт. Суб'єктами господарювання застосувати НДТМ і досягати встановлених відповідно до них гранично допустимих обсягів забруднення. Прийнятий План заходів на виконання Концепції розрахований до 2028 р. Першим кроком у виконанні Плану є підготовка законопроекту «Про запобігання, зменшення та контроль промислового забруднення» з метою імплементації положень Директиви 2010/75/ЄС. У листопаді 2020 р. Законопроект вже був розглянутий Комітетом ВР України з питань екологічної політики та природокористування;

7. Процес імплементації Директиви 2010/75/ЄС в Україні передбачає паралельне впровадження суб'єктами господарювання галузевих керівництв – висновків найкращих доступних технологій та методів управління (НДТМ) і досягнення гранично допустимих обсягів забруднення, встановлених відповідно до НДТМ.

8. В Україні немає розроблених НДТМ для регулювання окремих видів діяльності, а гранично допустимі концентрації та гранично допустимі скиди забруднюючих речовин часто не відповідають значенням Директиви. У міжнародній практиці використовують такі критерії вибору НДТМ:

- раціональне споживання сировини, матеріалів і води;
- забезпечення високої енергоефективності;
- застосування маловідходних процесів;
- характер і масштаб негативного впливу на довкілля і можливість зниження емісій, пов'язаних з процесом;
- використання в технологічних процесах речовин, в найменшій мірі небезпечних для людини і довкілля, і відмова від особливо небезпечних речовин;

- зниження ймовірності аварій;
- можливість регенерації та повторного використання речовин, що використовуються в технологічних процесах;
- свідоцтва про успішного попереднього застосування в промислових масштабах порівнянних процесів, установок, методів управління;
- терміни введення в експлуатацію для нових та існуючих установок;
- економічна прийнятність для галузі.

9. Протягом двох років після прийняття Закону «Про запобігання, зменшення та контроль промислового забруднення» повинен бути затверджений Перелік НДТМ для першої, другої та третьої категорій видів діяльності, щодо: енергетичної промисловості; виробництва та обробки металів; гірничодобувної промисловості. Протягом п'яти років – Перелік НДТМ для четвертої, п'ятої та шостої категорій видів діяльності, щодо: хімічної промисловості; утилізації відходів; інших видів діяльності.

ПЕРЕЛІК ПОСИЛАНЬ

1. Угода про партнерство і співробітництво між Україною і Європейськими Співтовариствами та їх державами-членами. Угоду ратифіковано Законом України 37/94-ВР від 10.11.94. URL:https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/998_012#Text.
2. План дій "Україна - Європейський Союз". Схвалений КМУ 12.02.2005 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_693#Text.
3. Про започаткування переговорів між Україною та ЄС щодо укладення нового базового договору: Постанова ВР України N 684-V від 22.02.2007 р. URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/684-V#Text>.
4. Порядок денний асоціації Україна – ЄС для сприяння імплементації Угоди про асоціацію. Дата набрання чинності: 23 листопада 2009 р. URL:https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_990#Text.
5. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони. ратифіковано із заявою Законом № 1678-VII від 16.09.2014. URL: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011.
6. Протокол про приєднання України до Договору про заснування Енергетичного Співтовариства. Ратифіковано Законом N 2787-VI 15.12.2010. URL:https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_a27#Text.
7. Про затвердження Стратегії інтеграції України до Європейського Союзу. URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/615/98#Text>.
8. Концепція адаптації законодавства України до законодавства ЄС : Постанова КМУ № 1496 від 16.08.1999. URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1496-99-%D0%BF#Text>.

9. Про Загальнодержавну програму адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу : Закон України.
URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1629-15#Text>.
10. Деякі питання адаптації законодавства України до законодавства ЄС: Постанова КМУ № 1365 від 15.10.2004.
URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1365-2004-%D0%BF#Text>.
11. Плану заходів щодо виконання у 2012 році Загальнодержавної програми адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу : Розпорядження КМУ про затвердження від 28 березня 2012 р. № 156-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/156-2012-%D1%80#n11>.
12. План заходів Мінприроди щодо виконання Загальнодержавної програми адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу у 2012 році : Наказ Мінприроди від 28.03.2012 № 156-р. URL:<https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0249737-12#Text>.
13. План заходів щодо виконання зобов'язань у рамках Договору про заснування Енергетичного Співтовариства : Розпорядження КМУ про затвердження від 03.08.2011 № 733-р. URL:<https://www.kmu.gov.ua/npas/244432656>.
14. Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2020 року : Закон України від 21 грудня 2010 року № 2818-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2818-17#Text>.
15. Національний план дій з охорони навколишнього природного середовища на 2011-2015 роки : Розпорядження КМУ про затвердження **Ошибка! Ошибка связи..** URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/577-2011-%D1%80#Text>.
16. Базовий план адаптації екологічного законодавства України до законодавства ЄС : наказ Мінприроди про затвердження № 659 від 17.12.2012. URL: <https://mepr.gov.ua/news/27532.html>.

17. Щодо планів заходів з імплементації актів ЄС : Наказ Мінприроди № 250 від 05.08.2014. URL: <https://mepr.gov.ua/files/docs/N317.pdf>.
18. Щодо Планів заходів з імплементації актів ЄС : Наказ Мінприроди № 317 від 15.10.2014. URL: http://www.leonorm.lviv.ua/p/NL_DOC/UA/201401/Nak317.htm.
19. Про технічні регламенти та оцінку відповідності : Закон України від 15 січня 2015 року № 124-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/124-19#Text>.
20. Технічний регламент щодо вимог до автомобільних бензинів, дизельного, суднових та котельних палив : Постанова КМУ про затвердження від 01.08.2013 № 927. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/927-2013-%D0%BF#Text>.
21. Огляд стану гармонізації законодавства України з вимогами права ЄС та Базовий план гармонізації законодавства України з правом ЄС (довкілля). Проект документів до обговорення / Дмитро Скрильніков, Сергій Вихрист, Тарас Третяк, Тетяна Захарченко; рецензент Наталія Малишева. – Київ. 2011. – С. 62.
22. Положення про Міністерство захисту довкілля та природних ресурсів України : Постанова КМУ про затвердження від 25 червня 2020 р. № 614. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/614-2020-%D0%BF#Text>.
23. Концепція реформування системи державного нагляду (контролю) у сфері охорони навколишнього природного середовища : Розпорядження КМУ про схвалення від 31 травня 2017 р. № 616-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/616-2017-%D1%80#Text>.
24. Питання реалізації Концепції реформування системи державного нагляду (контролю) у сфері охорони навколишнього природного середовища : Постанова КМУ від 21 лютого 2018 р. № 102. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/102-2018-%D0%BF#Text>.
25. Національний план скорочення викидів від великих спалювальних установок : Розпорядження КМУ про схвалення від 8 листопада 2017 р.

- № 796-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/796-2017-%D1%80#Text>.
26. Про схвалення розроблених Міністерством екології та природних ресурсів планів імплементації деяких актів законодавства ЄС: Розпорядження КМУ від 15 квітня 2015 року № 371. URL:http://www.kmu.gov.ua/document/248103008/Dir2008_50.pdf.
27. Порядок здійснення державного моніторингу в галузі охорони атмосферного повітря : Постанова КМУ про затвердження № 827 від 14.08.2019. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/827-2019-%D0%BF>.
28. Директиви 2010/75/ЄС Європейського Парламенту та Ради від 24 листопада 2010 року про промислові викиди (інтегроване запобігання та контроль забруднення). URL: https://www.kmu.gov.ua/storage/app/sites/1/55-GOEEI/%202010_75_%D0%84%D0%A1.pdf.
29. Концепція реалізації державної політики у сфері промислового забруднення : Розпорядження КМУ про схвалення від 22 травня 2019 р. № 402-р. URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/402-2019-%D1%80#Text>.
30. План заходів із впровадження Концепції реалізації державної політики у сфері промислового забруднення: Розпорядження КМУ про затвердження від 29.12.19 № 1422-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1422-2019-%D1%80#Text>.
31. Про запобігання, зменшення та контроль промислового забруднення : Проект Закону №4167 від 29.09.2020. URL:http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=70077.
32. Про запобігання, зменшення та контроль промислового забруднення : Проект Закону (альтернативний) № 4167-1 від 12.10.2020. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=70176.

33. Про охорону атмосферного повітря : Закон України від 16 жовтня 1992 року № 2707-ХІІ. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2707-12#Text>.
34. The Integrated Pollution Prevention and Control Directive (IPPC) (96/61/EC). URL: <https://context.reverso.net>.
35. Директива № 2008/1/ЄС Європейського Парламенту і Ради про комплексне запобігання і контроль забруднень. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/ru/994_b02.
36. Directive on industrial emissions (integrated pollution prevention and control – IED, 2010/75/EU). URL: <http://ndt.sznii.ru/ru/ndt/ndt-v-evrope/zakonodatelnaya-baza-v-evrope.html>.
37. Об'єднаний дослідницький центр Європейської комісії. URL: <http://eippcb.jrc.ec.europa.eu/reference/>.
38. Наилучшие доступные технологии. Предотвращение и контроль промышленного загрязнения. Этап 3: Оценка действенности политик в сфере НДТ. / Управление по окружающей среде, здоровью и безопасности Дирекции по окружающей среде ОЭСР. Пер. с англ. Москва, 2019. 164 с.